
ПАТОВА Д.П.,
кандидат медичних наук,
доцент, кафедра інфекційних
хвороб, Запорізький державний
медичний університету,
м. Запоріжжя, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті на основі аналізу теоретичних джерел уточнено умови, етапи та види забезпечення впровадження освітніх інновацій та адаптовано їх до системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Ключові слова: інноватика, освітні інновації, впровадження освітніх інновацій, інноваційна діяльність, інформаційне забезпечення.

В статье на основе анализа теоретических источников уточнены условия, этапы и виды обеспечения внедрения образовательных инноваций в систему повышения квалификации педагогических работников.

Ключевые слова: Инноватика, образовательные инновации, внедрение образовательных инноваций, инновационная деятельность, информационное обеспечение.

The article based on an analysis of theoretical sources clarified the conditions, stages and types of support for the implementation of educational innovations in the system of training teachers.

Key words: Innovation, Educational Innovation, the introduction of educational innovations, innovation activities, Information support.

Постановка проблеми. Освітні інноваційні процеси та інноваційна діяльність педагогічних працівників нині є визначальними чинниками оновлення змісту і системи освіти та суттєвим важелем переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Перший етап трансформації в Україні завершено. Дослідники визначають, що це стало можливо завдяки «інноваційному імпульсу», який дала інформаційна хвиля науково-технічного прогресу [4].

Головним інноваційним ресурсом суспільства стають знання, а його основним постачальником – сфера вищої освіти. Набувають актуальності інноваційна діяльність та інноваційний розвиток університетів. Педагогічні працівники першочергово потребують знань про інноваційні процеси, та навичок практичного застосування новітніх технологій.

Формулювання цілей

Мета статті – систематизувати інновації в освітній сфері та запропонувати напрями їх використання в діяльності вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Процес впровадження освітніх інновацій тісно пов'язаний із сучасною педагогічною практикою, яку вивчає нова галузь знання – педагогічна інноватика.

Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Проблеми розвитку цієї науки висвітлені у наукових працях відомих українських і зарубіжних науковців: Л.М. Ващенко, Л.І. Даниленко, В.Ф. Паламарчук, К. Роджерса та ін.

Критичний аналіз теорії і практики впровадження освітніх інновацій дозволив нам уточнити та обґрунтувати організаційно-методичні, аналітично-інформаційні та психолого-педагогічні умови, які сприяють упровадженню у підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зокрема, організаційно-методичні умови передбачають створення та забезпечення діяльності інноваційних і інформаційних структурних підрозділів ІППО:

- *аналітично-інформаційні* – викликані гострою потребою у систематизації інформації про освітні інновації, досконалого її відбору на основі аналізу об'єктивних даних, визначення якості;
- розробка системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій; активного застосування сучасних ІКТ в інформаційних процесах та дистанційному навчанні;
- створення єдиного інформаційного простору системи післядипломної освіти;
- *психолого-педагогічні* виникли у наслідок активних сучасних пе-

ретворень у державі, суспільстві і освіті, які створюють у педагогічних працівників розуміння необхідності впровадження освітніх інновацій, але проблема їх психологічної неготовності до змін залишається актуальною.

Аналізуючи вітчизняний досвід, можна зробити таку диференціацію напрямів системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, як:

- підвищення теоретичного рівня знань слухачів і посилення їх практичної спрямованості;
- активізація самостійної роботи з розвитку педагогічної майстерності;
- оволодіння новими педагогічними і інформаційно-комунікативними технологіями;
- залучення педагогічних працівників до науково-дослідної роботи в галузі педагогіки, освітньої інноватики.

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників забезпечує реалізацію стратегій державної освітньої політики щодо її інноваційного розвитку шляхом ознайомлення широкого педагогічного загалу з освітніми інноваціями, здійсненням наукового супроводу впровадження освітніх інновацій та залученням освітян до активної участі в інноваційних процесах, що можливо за умови професійної і психологічної готовності педагогічних працівників до нових потреб ринку праці, нестандартного творчого мислення, самовдосконалення, ефективного спілкування, інноваційної діяльності.

Проте, теоретичний аналіз наукової літератури показав, що науковцями частіше розглядаються інноваційні процеси щодо управління освітніми інноваціями, розробки інноваційних ідей. Ми погоджуємось із дослідника-

ми, що не всі види інноваційної політики в освіті реалізуються в повній мірі, це зумовлено тим, що розвиток ринкових відносин в Україні триває.

Нормативна база інноваційного розвитку в Україні.

Інноваційний розвиток в Україні знайшов своє відображення в ряді законодавчих і нормативно-правових документів, таких як: закони України: «Про інноваційну діяльність»[9], у галузі освіти – закони України: «Про освіту»[6], «Про вищу освіту»[7] та інші.

Згідно із законом України «Про інноваційну діяльність», «головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни»[9, с. 2].

Науковцями з'ясовано, що в Україні останнім часом, розвинулась саме політика «інноваційного поштовху» [4].

Інновації в освіті.

Переорієнтація освіти з академічних досягнень на особистість потребує врахування закономірностей навчання й розвитку особистості, перебігу інноваційних процесів, які найповніше втілюються в інноваційних закладах освіти.

Під освітніми інноваціями розуміють будь-яку цільову діяльність, чи метод здійснення освітньої діяльності, які суттєво відрізняються від усталеної практики і вперше використовуються в даній організації та спрямовані на підвищення рівня ефективності функціонування та розвитку організації в умовах конкуренції.

Освітні інновації охоплюють:

1) педагогічні інновації: зміну стиля педагогічної діяльності та організації навчально-пізнавального процесу; запровадження інноваційних моделей

навчання. Останні перетворюють характер освіти щодо цільової організації; ефективну організацію навчального процесу з використанням сучасних інформаційних технологій тощо.

2) навчання інноваційній діяльності викладачів, студентів – як фактор відтворення інноваційних кадрів має важливе значення в умовах формування економіки знань;

3) напрям діяльності ВНЗ, доповненого в умовах ринкової економіки створенням різного роду курсів підвищення кваліфікації, проведенням семінарів-тренінгів, «круглих столів» тощо [1, с. 10-23].

Як приклад, при впровадженні інноваційної програми “Intel® Навчання для майбутнього ” у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників було застосовано організаційну і нормативну підтримку з боку Міністерства освіти і науки України (Наказ МОН України “Про проведення експерименту за програмою “Intel® Навчання для майбутнього ”, № 749 від 22.09.2004 р.).

Результати досліджень стану інноваційних освітніх процесів на різних рівнях системи освіти, висвітлені у працях В.І. Бондара [2], Л.М. Ващенко [3], Л.І. Даниленко [5; 11], В.Ф. Паламарчук [12] та інших науковців, які детально дослідили і виклали суть, визначення і закони перебігу інноваційних процесів:

- *Закон незворотної стабілізації педагогічного середовища*

Суть його полягає в тому, що інноваційний процес вносить у педагогічне середовище незворотні зміни.

- *Закон обов'язкової реалізації інноваційного процесу*

В основі інноваційного процесу полягає педагогічне відкриття, яке рано чи пізно може реалізуватися.

- *Закон стерео типізації педагогіч-*

них інновацій

Будь-яка інновація поступово перетворюється на звичні поняття і дії, отже, приречена на стереотип.

Подальші дослідження теорії і практики інноваційної діяльності в освіті дали змогу внести корективи до цих закономірностей (За В. Паламарчук):

1. Тенденція поширення інновацій полягає в тому, що освіта поглинає інновації та змінюється частково.
2. Реалізація інновації залежить від багатьох чинників (соціальних, політичних, економічних тощо) і має спіралеподібний характер.

Виникнення інновацій пов'язане з реформами у суспільстві.

Освіта повинна навчати пізнавати реальність і водночас створювати її, не пристосовуватися до об'єктивних змін, а випереджати їх, формуючи дедалі нові трансформації. Основним стає не так нагромадження знань, як здатність знаходити й аналізувати інформацію, виділяти ключову проблему і переносити отримані раніше знання на нову ситуацію. «Кінцевий результат інноваційної освіти, – пише В. П. Ващенко, – виявлення і розвиток у того, хто навчається, здатності бачити те, чого інші не бачать, усвідомлювати побачене, маючи потенційну можливість створення чогось нового, шукати шляхи породження цього нового не новизни ради, а для подолання тих чи інших деструктивних процесів та їх наслідків. Саме в такому контексті прагнення до оновлення повинно сприйматися як рушійна сила інновацій» [11].

Інновації в освіті є більш широким поняттям, ніж освітні інновації. Окрім останніх, вони охоплюють науково-технологічні, інфраструктурні, економічні, соціальні, юридичні, управлінські та інші інновації. Науко-

во-технологічні інновації – це результати наукових досліджень і розробок, що мають форму об'єктів інтелектуальної власності і передаються для впровадження і застосування у виробництві. Такі інновації потребують тісної інтеграції ВНЗ із науково-промисловим комплексом та використання матеріальної бази підприємств для свого впровадження. Важливою умовою їх виникнення є наявність інноваційної інфраструктури в регіоні та самому університеті.

Впровадження інноваційних підходів.

Постає питання про оновлення підходів до організації дієвої системи підвищення компетентності педагогів, модернізації вже наявної, створення умов для самоорганізації, самоосвіти, самовдосконалення педагога.

Провідною ланкою у системі підвищення компетентності педагогів є внутривузівська науково-методична робота, якісна організація якої забезпечує функціонування навчального закладу загалом.

Але не завжди правильно підбираються підходи до вибору методів та змісту роботи, взаємозв'язок між різними формами організаційної роботи буває нерациональним. Якщо налагодити оборотний зв'язок, то можна б було ліквідувати прогалини в теоретичних знаннях і практичних уміннях педагогів.

Відтак, основними шляхами оновлення підходів для підвищення компетентності педагогів на рівні вузу є:

- Вивчення кількісного та якісного складу педагогічного колективу;
- Діагностика особистості педагога, особливо утруднень у його роботі, якісний аналіз поточних, кінцевих та перспективних наслідків діяльності вузу;
- Встановлення основних на-

прямів методичної роботи та зв'язків між ними;

- Порівняння ефективності різних форм і методів роботи;
- Цілісність у використанні різних форм і методів роботи.

Особливого значення набуває процес навчання педагогічних працівників ІППО (тренерів, викладачів інноваційних програм) під час якого відбувається освоєння механізмів ефективного впровадження:

- *корекційний* передбачає визначення та вивчення проблем впровадження за результатами моніторингу (мотивація, інформування учасників), пошук шляхів їх вирішення та створення умов для повторного впровадження;
- *адаптаційний* - впровадження з урахуванням попередніх результатів: подолання опору та психологічного дискомфорту, якісне інформування суб'єктів процесу;
- *експертний* - передбачає залучення незалежних експертів для оцінювання результатів впровадження – визначає якісні зміни у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників; - *презентаційний* - *оприлюднення* результатів впровадження освітніх інновацій (конференції, семінари, Інтернет - ресурси, ЗМІ).

Визначені основні етапи впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників потребують відповідного забезпечення, тому наступним кроком є визначення видів забезпечення даного процесу. Важливим для нашого дослідження є уточнення поняття «забезпечення», сутність якого розглянула Л.М. Калініна, яка вважає, що «забезпечення – це виконання чогось,

умова, дія, гарантія здійснення того чи іншого процесу, тобто уточнення, якого саме процесу і якого конкретно 8 якісного його аспекту – організаційного, правового, фінансового, методичного – потребує власне забезпечення” [10, с. 70].

Забезпечення необхідного рівня інформаційного впровадження освітніх інновацій передбачає точне визначення критеріїв якісної інформації: новизна (наявність виключно новітніх відомостей, висновки експертів щодо впровадження і масового застосування); актуальність (заключає в собі відображення важливих проблем системи освіти, для рішення яких і застосовується освітня інновація); достовірність (визначає точність і правдивість інформації, адекватне відображення дійсності, викладення фактів, аргументів); достатність (повнота, об’єм інформації, відповідність інформаційним потребам користувача); комунікативність (визначається зрозумілістю, рівнем засвоєння та шляхами отримання і передачі інформації).

Велике значення серед основних компонентів інформаційного забезпечення мають інформаційні ресурси, або джерела інформації, їх кількість і різноманіття залежать від багатьох факторів, насамперед від вимог користувача інформацією. Розглядаючи інформаційні джерела, які використовуються в упровадженні освітніх інновацій у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників ми дійшли висновку, що вони поділяються на традиційні і новітні.

Традиційними джерелами інформації для освітан є бібліотеки, періодичні видання (газети, журнали, на-

уково-методичні посібники, книги вчених та практиків), суб’єкти педагогічної діяльності (науковці, методична служба ІППО та РМК, викладачі ВНЗ та педагоги-практики); новітніми – електронні бібліотеки, електронні бази (банки) даних, освітні сайти та Інтернет - конференції, тощо. Серед новітніх електронних інформаційних джерел використання комп’ютерних мереж є найсучаснішим і більш ефективним, вони нині є одними із складових процесів поширення інноваційних ідей та інформаційного забезпечення, головною перевагою якої є швидке надання великого обсягу якісної інформації у зручний для педагога час.

Висновки.

Отже, ми розглядаємо інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників як комплекс, спеціально відібраної інформації про освітні інновації, що розміщена в різноманітних інформаційних ресурсах та надається за допомогою різних видів інформаційних джерел, процесів, засобів і технологій. На даному етапі в усіх інститутах післядипломної педагогічної освіти для інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій створено відповідні структурні підрозділи – центри педагогічних інновацій, ресурсні інформаційні центри тощо; розроблено електронні сайти, де розміщено бази даних про регіональні і всеукраїнські освітні інновації; в цілому використовуються як традиційні, так і новітні інформаційні ресурси, але мають місце проблеми несистемного інформування педагогічних працівників про інноваційні процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андросчук Г. Государственная инновационная политика // Бизнесинформ. – 1997. – № 1.
2. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / Володимир Іванович Бондар: навч. посібник // УДПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
3. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: [монографія] / Л.М. Ващенко. – К.: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. – 380 с.
4. А.Гальчинский, В. Гаєць. Інноваційна стратегія України. Реформ. – К.: Знання України, 2005)
5. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті / Л.І. Даниленко. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
6. Закон України “Про освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К.: Парламентське вид - во, 2004. – С. 21 – 52.
7. Закон України “Про вищу освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К.: Парламентське вид - во, 2004. – С. 168 – 221.
8. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності: Збірник законодавчих актів / Верховна Рада України. офіц. вид. – К.: Парламентське вид - во, 2007. – 152 с.
9. Закон України “Про інноваційну діяльність” // Економіст. – 2004. – № 5. С. 4 – 9 / [Електронний ресурс] Режим доступу: (www.zakon.rada.gov.ua).
10. Калініна Л.М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології: [монографія] / Людмила Миколаївна Калініна. – К.: Інформавтодор, 2008. – 472 с.
11. Науково-організаційні основи експертизи інноваційної освітньої діяльності в регіоні: Науково-метод. посібник / [Даниленко Л.І., Паламарчук В.Ф., Зайченко О.І. та ін.]; за ред. Л. І. Даниленко. – К.: Логос, 2006. –196 с.
12. Паламарчук В.Ф. Першоснови педагогічної інноватики. Т.2. – К.: Освіта України, 2005. – 504 с.
13. Рабченко Т.С. підвищення професійної майстерності вчителя: Організаційно-управлінський аспект. Навч. пос. – К.: ІЗМН, 1967. – 132 с.

TRANSLITERATION OF RESOURCES:

1. Androschuk G. Gosudarstvennaya innovatsionnaya politika // Biznesinform. – 1997. – # 1.
2. Bondar V.I. Didaktika: effektivni tehnologiyi navchannya studentiv / Volodimir Ivanovich Bondar: navch. posibnik // UDPU Im. M.P. Dragomanova. – K.: Veresen, 1996. – 129 s.
3. Vaschenko L.M. Upravlinnya Innovatsiynimi protsesami v zagalnly serednly osviti reglonu: [monograflya] / L.M. Vaschenko. – K.: Vidavniche ob'Ednannya «Tirazh», 2005. – 380 s.

4. A.Galchinskiy, V. GaEts. *Innovatslyna strateglya UkraYini. Reform.* - K.: Znannya UkraYini, 2005)
5. Danilenko L.I. *Menedzhment Innovatsly v osvIti* / L.I. Danilenko. - K.: Shk. svIt, 2007. - 120 s.
6. *Zakon UkraYini "Pro osvItu"* // *Zakonodavchl akti z pitan osvIti* / Verhovna Rada UkraYini. KomItet z pitan osvIti I nauki: ofIts. vid. - K.: Parlamentske vid - vo, 2004. - S. 21 - 52.
7. *Zakon UkraYini "Pro vischu osvItu"* // *Zakonodavchl akti z pitan osvIti* / Verhovna Rada UkraYini. KomItet z pitan osvIti I nauki: ofIts. vid. - K.: Parlamentske vid - vo, 2004. - S. 168 - 221.
8. *Zakonodavstvo UkraYini u sferI InnovatslynoYi dlyalnostI: Zblrnik zakonodavchih aktIv* / Verhovna Rada UkraYini. ofIts. vid. - K.: Parlamentske vid - vo, 2007. - 152 s.
9. *Zakon UkraYini "Pro Innovatslynu dlyalnIst"* // *EkonomIst.* - 2004. - # 5. S. 4 - 9 / [Elektronniy resurs] Rezhim dostupu: (www.zakon.rada.gov.ua).
10. KallInIna L.M. *Informatslyne upravlnnya zagalnoosvItlnIm navchalnim zakladom: sistemi, protsesi, tehnologIyi: [monograflya]* / Lyudmila MikolaYivna KallInIna. - K.: Informavtodor, 2008. - 472 s.
11. *Naukovo-organIzatslynl osnovi ekspertizi InnovatslynoYi osvItnoYi dlyalnostI v regIonI: Naukovo-metod. posIbnik* / [Danilenko L.I., Palamarchuk V.F., Zaychenko O.I. ta In.]; za red. L. I. Danilenko. - K.: Logos, 2006. -196 s.
12. Palamarchuk V.F. *Pershoosnovi pedagogIchnoYi Innovatiki. T.2.* - K.: OsvIta UkraYini, 2005. - 504 s.
13. Rabchenyuk T.S. *pIdvischennya profeslynoYi maysternostI vchitelya: OrganIzatslyno-upravlnnskiy aspekt. Navch. pos.* - K.: IZMN, 1967. - 132 s.